

PROBLEMATIKA ZPRACOVÁVÁNÍ DNA PRO FORENZNÍ ÚČELY Z POHLEDU OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ¹

KATEŘINA LIPANOVÁ

Abstract: DNA Processing for Forensic Purposes from the Point of View of Data Protection

The article deals with the topical issue of the current information age, related to the legal protection of genetic data as a special category of personal data. This article presents an analysis of the current legal regulation of DNA processing for forensic purposes in the context of the legal protection of genetic data. The processing of DNA profiles for forensic purposes is an issue to which the Office for Personal Data Protection has paid considerable attention, especially with regard to the constant topicality and sensitivity of this topic. Therefore, the article also focuses on the Office's decision-making practice in matters of processing DNA profiles for forensic purposes in the light of the case law of administrative courts. The author considered both some particular consequences of the impact of current legal regulation as well as the subjective perception of these impacts.

The aim of the article is to contribute to raising the awareness about the risks of the processing of DNA profiles for forensic purposes based on the current legal regulation and to explain the importance of applying the principle of proportionality as one of the key principles of personal data protection in the processing of genetic data. Based on the analysis, the article concludes that in the case of DNA processing for forensic purposes by the Czech Police, it is therefore necessary to balance the interest of the police and the general public in clarifying crime with the right to privacy, especially personal data protection. According to this test, which the interference with personal rights must always be in proportion to the seriousness of the committed crime or criminal accusation.

Keywords: DNA sample; DNA profile; National DNA Database; buccal smear; genetic data; forensic genetics; special category of personal data; personal data protection; principle of proportionality

Klíčová slova: vzorek DNA; profil DNA; Národní databáze DNA; bukální stěr; genetické údaje; kriminalistická genetika; zvláštní kategorie osobních údajů; ochrana osobních údajů; princip proporcionality

DOI: 10.14712/23366478.2022.11

---

¹ Článek vyjadřuje ryze osobní názory autorky.

1. ÚVOD

Většina lidí si pravděpodobně pod pojmem „osobní údaj“ vybaví především jméno a příjmení, bydliště, rodné číslo, rodinný či zdravotní stav, nikoliv však nositelku genetické informace, tedy DNA, a to přesto, že žádný jiný osobní údaj necharakterizuje jedince v takové komplexnosti jako právě DNA, což je ostatně i důvodem masivního rozvoje využívání výsledků analýz DNA po celém světě, zejména v oblasti zdravotnictví a kriminalistiky (dokazování trestné činnosti za pomoci kriminalistických stop a identifikace). Obě výše uvedené oblasti využívání DNA jistě otevírají mnoho otázek z hlediska právního rámce zpracování DNA. Ve svém článku se proto budu jedné z nich blíže věnovat, a sice zpracování DNA pro forenzní účely, kdy policie využívá výsledky analýzy DNA.

I přes nepopiratelný velký význam a přínos, jenž má využití DNA v rámci vyšetřování kriminality z hlediska objasňování trestných činů,² se nesporně jedná též o velký zásah do soukromí dotčených osob, jejichž DNA je zpracováváno. Proto se na oblast zpracování DNA Policií ČR (dále jen „PČR“ či „policie“) dlouhodobě zaměřil i Úřad pro ochranu osobních údajů (dále jen „Úřad“) v rámci výkonu své dozorové činnosti. Úřad tím deklaruje, že si je citlivosti problematiky zpracování DNA pro forenzní účely PČR velmi dobře vědom. V rámci své konstantní rozhodovací praxe v této oblasti se Úřad především snaží upozornit na nedostatky právní úpravy tohoto zpracování, jež tkví zejména v její vágnosti, nedostatečnosti a v neposlední řadě též netransparentnosti. Zatím však bohužel stále bez patřičné odezvy. Článek si proto klade jako jeden ze svých cílů blíže analyzovat problematiku zpracování DNA pro forenzní účely PČR zahrnující její právní úpravu i praxi z pohledu ochrany osobních údajů a zároveň v této souvislosti i přiblížit (nejen odborné) veřejnosti postoj Úřadu a správních soudů k této problematice, jenž je promítnut v judikatuře těchto soudů a v rozhodovací praxi Úřadu.

Článek sestává z šesti částí – kapitol, kapitola 3 je pro větší přehlednost dále členěna na podkapitoly. Po tomto úvodu následuje druhá kapitola svým obsahem obecná, dále následují dvě kapitoly popisně-analytického charakteru v rovině objektivního práva (kapitoly 3, 4) a kapitola analytická ve vztahu k rozhodovací a judikатурní praxi (kapitola 5). Kapitoly 3, 4, 5 rovněž obsahují dílčí hodnotící soudy, jež jsou dále shrnuty v samostatném Závěru (část 6). Pro celistvé uchopení tématu je v článku stručně popsána historie využití DNA v kriminalistické genetice a jsou zde taktéž stručně vymezeny základní pojmy, jež jsou v článku užity. Poněkud rozsáhleji je v článku popsán právní rámec zpracování DNA pro forenzní účely a jeho proměny v čase, neboť jeho znalost je pro pochopení této problematiky sěžejní.

Právní argumentace je sestavena logicky, od vyšších ústavních principů, přes zákonné provedení, k výkladové a aplikační praxi. Vedle nezbytné deskriptivní metody je článek založen na metodě analytické, konkrétně se jedná o analýzu relevantní právní

² A ostatně rovněž v oboru práva soukromého, zejména pokud jde o problematiku určování filiace. K tomu srov. např. FRINTA, O. Určování rodičovství – aktuální otázky. In: RADVANOVÁ, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 46 a násl., zejm. s. 49–53; FRINTOVÁ, D. Určení otcovství. In: ZUKLÍNOVÁ, M. – DVOŘÁK, J. – ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Díl druhý, Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 77 a násl., zejm. s. 83.

úpravy, a to i v mezinárodním kontextu, a analýzu judikatury českých soudů. Jako hlavní cíl si tento článek klade odpověď na otázku, zda je současná česká právní úprava a praxe forenzní genetiky vyhovující, a to jak z hlediska obsahového, tedy intenzity zásahu do práva na ochranu osobních údajů ve vztahu k sledovanému veřejnému zájmu (test proporcionality), tak i z hlediska své formy (zákon či interní akt).

2. PROFIL DNA A JEHO VYUŽITÍ V KRIMINALISTICKÉ GENETICE

Jak je všeobecně známo, DNA je zkrácený výraz pro kyselinu deoxyribonukleovou, která je nositelkou genetické informace a vyskytuje se ve všech živých buněčných organismech. Kriminalistická genetika využívá jedinečnosti uspořádání dusíkatých bází v molekule DNA k identifikaci konkrétního jedince (pachatele či oběti trestného činu). K takové identifikaci pochopitelně může dojít pouze tehdy, pokud existuje srovnávací materiál. Je proto zapotřebí dvou vzorků DNA, přičemž dochází k porovnávání profilů DNA získaných z těchto vzorků prostřednictvím analýzy DNA. Prvním vzorkem je tzv. „potencionální“ vzorek DNA (označovaný jako „stopa“), tedy biologický materiál lidského původu (např. krev, sliny, pot, ejakulát, vlasy, chlupy), který je zaslán ke zjištění profilu DNA a jeho následnému uložení v Národní databázi DNA. Profilem DNA je pak označován výsledek genetické identifikační analýzy, s jehož pomocí lze s vysokou pravděpodobností (uvádí se spolehlivost vyšší než 99,999 %, tedy praktická neomylnost, s výjimkou jednovaječných dvojčat) identifikovat lidského jedince (osobu), neboť z něj lze vyčíst řadu informací o fyzických charakteristikách daného jedince.³ Jedná se o varianty (alely) u vybraného souboru několika genetických polymorfizmů, nikoliv o komplexní vzorec DNA. Podle citovaného zdroje k identifikaci člověka stačí množství DNA odpovídající 50 pikogramům (jedna buňka lidského těla obsahuje množství DNA odpovídající přibližně 6 pikogramům). Druhým vzorkem je srovnávací vzorek DNA, opět se jedná o biologický materiál lidského původu, ovšem tentokrát získaný od konkrétní osoby za účelem srovnání jejího profilu DNA s profily DNA ze stop uložených v Národní databázi DNA (dále jen „ND DNA“). Za tímto účelem využívá Policie ČR neinvazivní metody bukalního stěru z dutiny ústní. Bukální stěr spočívá v setření povrchu vnitřní plochy ústní dutiny tamponem ze sterilní normalizované odběrové soupravy, přičemž není nutné dotčené osobě otvírat ústa, ale postačí pouhé „odchlípení“ spodního rtu, který je následně z vnitřní strany setřen. Podle Ústavního soudu se jedná o neinvazivní metodu odběru biologického materiálu, která je naprosto bezbolestná a není spojena s nebezpečím pro zdraví osoby, která se jí podrobuje.⁴ I z tohoto vzorku je, stejně jako ze „stopy“ z místa činu, prostřednictvím analýzy DNA určen profil DNA. Metoda identifikace osob pomocí

³ Když se řekne... DNA: DNA – osobní údaj budoucnosti. *Informační Bulletin Úřadu* [online]. 2006, č. 3, s. 12–14 [cit. 2021-12-10]. Dostupné na: https://www.uoou.cz/files/zpravodaj/bulletin_2006_03.pdf.

⁴ Stanovisko pléna Ústavního soudu Pl. ÚS – st. 30/10 ze dne 30. listopadu 2010: sejmутí pachové stopy, odebrání vzorku vlasů a bukalního stěru z hlediska zákazu nucení k sebeobvinění [online]. Bod 25 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=st-30-10_1.

profilu DNA je užívána od osmdesátých let dvacátého století. Objevena byla v roce 1984 britským vědcem Alecem Jeffreysem. Poprvé byla v praxi využita britským Scotland Yardem v roce 1987, kdy byl pomocí získaného profilu DNA usvědčen britský pekař Colin Pitchfork, dvojnásobný vrah dvou 15letých dívek (jednalo se o vraždy z let 1983 a 1986), který tak bývá označován za prvního vraha usvědčeného genetikou.

S rozvojem využívání analýz DNA začaly postupně vznikat i databáze k uchovávání profilů DNA. První srovnávací databázi DNA na světě byla Národní databáze DNA ve Velké Británii (*NDNAD; UK National Criminal Intelligence DNA Database*) zřízená v roce 1995, kam byly vkládány DNA obžalovaných nebo již odsouzených osob. Uvádí se, že v roce 2005 měla tato databáze 3,1 milionu profilů a v roce 2020 už 6,6 milionu profilů (z toho 5,6 milionu osob bez duplikátů). V letech 2019–2020 bylo do databáze přidáno 270 000 vzorků, které byly naplněny vzorky získanými z míst činu a odebrány podezřelým z trestného činu. Skotská databáze DNA (*Scottish DNA Database*) byla zřízena rovněž roku 1995 a Databáze DNA Severního Irska (*The Northern Ireland DNA Database Governance Board*) v listopadu 2011.

Na problematiku zpracování DNA a s ní související vznik databází DNA reagovala i Evropská unie a Rada Evropy. Jako nejvýznamnější lze uvést následující dva dokumenty. V rámci Evropské unie bylo v roce 1997 rezolucí Rady EU č. 97/C 193/02⁵ rozhodnuto o zřizování národních databází, respektive byly členské státy Evropské unie v čl. I. této rezoluce vyzvány ke zvážení jejich založení. Důraz byl kladen zejména na vzájemnou kompatibilitu těchto databází, které za tímto účelem měly být vybudovány na stejných standardech, aby mohlo dojít k porovnání jednotlivých genetických profilů v nich uložených. Tomuto cíli napomáhá zejména databázový systém CODIS (*Combined DNA Index System*) vyvinutý FBI, který je světově nejrozšířenějším databázovým softwarem genetických profilů, určeným pro kriminalistické účely.⁶ CODIS tvoří i část Národní databáze ČR, kde se uchovávají genetické profily ve formě alfanumerického kódu. Jedná se o profily získané prostřednictvím analýzy DNA ze vzorků od osob i ze stop z místa činu.

Na půdě Rady Evropy bylo v roce 1992 přijato Doporučení č. r (92) 1 Výboru ministrů Rady Evropy určené členskými státy této mezinárodní organizace, o využívání analýzy DNA v rámci systému trestní justice [dále jen „Doporučení č. r (92) 1“]. V čl. 8 tohoto doporučení je uvedeno, že uchovávání výsledků analýzy DNA by mělo být omezeno jen na závažné trestné činy, ohrožující život, zdraví nebo bezpečnost osob: „*Measures should be taken to ensure that the results of DNA analysis and the information*

⁵ Council resolution of 9 June 1997 on the exchange of DNA analysis result (97/C 193/02). *Official Journal of the European Communities* [online]. 24. 6. 1997 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997Y0624\(02\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997Y0624(02)&from=LT).

⁶ Tento software je poskytován FBI státním institucím po celém světě za účelem zajištění jednotné správy dat. Uvádí se, že v současné době je používán zhruba ve 40 státech. Jak uvádí Policie ČR na svých webových stránkách: „*Smluvní povinnosti stanovené americkou stranou jasně zakazují vstupování třetích osob do databáze. Tím je garantována ochrana před zneužitím osobních údajů v ní obsažených. Vstup do systému databáze je umožněn jen omezenému počtu vyškolených policistů a každá jejich činnost v databázi je monitorována. Vymazat vložený genetický profil je oprávněn v Policii ČR pouze jeden certifikovaný pracovník KUP (Kriminalistický ústav Praha) a i tato činnost je zaznamenána.*“ (VANČO, E. Policie ČR nezneužívá DNA. In: *Policie České republiky: zpravodajství 2008* [online]. 2008 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://www.policie.cz/clanek/informacni-servis-zpravodajstvi-policie-cr-nezneuziva-dna.aspx>)

*soderived is deleted when it is no longer necessary to keep it for the purposes for which it was used. The results of DNA analysis and the information so derived may however be retained where the individual concerned has been convicted of serious offences against the life, integrity and security of persons. In such cases strict storage periods should be defined by domestic law.*⁷

Přestože Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy nejsou, stejně jako rezoluce Rady EU, právně závazná, jedná se o důležité interpretační nástroje mající za cíl sjednotit přístup členských států v jednotlivých oblastech, které upravují. Z tohoto důvodu je nutné brát předmětné dokumenty, zejména pak Doporučení č. r (92) 1, v potaz při posuzování oprávněnosti zpracování DNA PČR, což Úřad při své dozorové činnosti činí.

3. PRÁVNÍ TITUL ZPRACOVÁNÍ VZORKU A PROFILU DNA JAKO ZVLÁŠTNÍ KATEGORIE OSOBNÍCH ÚDAJŮ (DŘÍVE CITLIVÝ OSOBNÍ ÚDAJ) POLICIÍ ČR K FORENZNÍM ÚČELŮM

3.1 ZPRACOVÁNÍ DNA POLICIÍ ČESKÉ REPUBLIKY PRO FORENZNÍ ÚČELY PODLE ZÁKONA O POLICII ČR ZA ÚČINNOSTI ZÁKONA Č. 101/2000 SB.

Na zpracování DNA PČR se do 23. dubna 2019 vztahoval zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů (dále jen zákon č. 101/2000 Sb.). Zákon č. 101/2000 Sb. byl obecným právním předpisem v oblasti ochrany osobních údajů, který se dle § 3 odst. 2 tohoto zákona vztahoval „*na veškeré zpracovávání osobních údajů, ať k němu dochází automatizovaně nebo jinými prostředky*“, kromě „*zpracování osobních údajů, které provádí fyzická osoba výlučně pro osobní potřebu*“ ve smyslu § 3 odst. 3 tohoto zákona. Podle ustanovení § 3 odst. 4 se zákon nevztahoval na nahodilé shromažďování osobních údajů, pokud tyto údaje nebyly dále zpracovávány. Zpracování osobních údajů PČR zákon č. 101/2000 Sb. ze své věcné působnosti explicitně nevylučoval, pouze ve svém původním znění v § 3 odst. 6 stanovil, že se § 5, § 9, § 11, § 16 a § 27 tohoto zákona nepoužijí pro zpracování osobních údajů PČR, včetně její Národní ústředny Interpolu, při odhalování trestné činnosti. S účinností od 26. července 2004 ustanovení § 3 odst. 6 zákona č. 101/2000 Sb. vylučovalo působnost § 5 odst. 1 a § 11 a § 12 tohoto zákona (již tedy ne ustanovení § 9 tohoto zákona) na zpracování osobních údajů nezbytných pro plnění povinností správce stanovených zvláštními zákony, mimo jiné též pro zajištění předcházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti a stíhání trestných činů podle § 3 odst. 6 písm. d) tohoto zákona.⁸

Jak již bylo uvedeno výše, DNA je nositelkou genetické informace, tedy genetického údaje. S účinností od 26. července 2004 byl genetický údaj subjektu údajů označen za tzv. citlivý údaj ve smyslu § 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb.⁹ Že se jedná o citlivý

⁷ Council of Europe, Committee of Ministers. Recommendation No. R (92) 1 [online]. 1992 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://rm.coe.int/09000016804e54f7>.

⁸ Pozn.: Jedná se o změnu provedenou zákonem č. 439/2004 Sb., ze dne 24. června 2004.

⁹ Genetický údaj subjektu údajů byl do taxativního výčtu citlivých osobních údajů podle § 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb. doplněn zákonem č. 439/2004 Sb., ze dne 24. června 2004.

osobní údaj, potvrdil i Nejvyšší správní soud.¹⁰ Vedení evidence biologických vzorků a profilů DNA proto odpovídalo definici zpracování osobních údajů ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., neboť se jednalo o systematické operace s osobními údaji. Správcem těchto osobních údajů ve smyslu § 4 písm. j) zákona č. 101/2000 Sb. pak byla PČR, neboť určila účel a prostředky takového zpracování osobních údajů a odpovídala za něj.

Podle § 9 zákona č. 101/2000 Sb. bylo možné zpracovávat citlivé údaje jen tehdy, pokud k tomu dal subjekt údajů výslovný souhlas, nebo při naplnění některé z dalších, taxativně vymezených podmínek podle § 9 písm. b) až i) zákona č. 101/2000 Sb. Právní titul dle § 9 písm. i) zákona č. 101/2000 Sb. umožňoval zpracovávat citlivé údaje podle zvláštních zákonů při předcházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů a pátrání po osobách. Muselo se tedy jednat o zpracovávání citlivých údajů bez souhlasu subjektů údajů za specifikovaným účelem, a to pouze na základě zmocnění ve zvláštním zákoně a v rozsahu a za podmínek stanovených v tomto zvláštním zákoně.

Tímto zvláštním zákonem vztahujícím se na zpracovávání DNA pro forenzní účely byl nejprve zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, který později nahradil zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Hlava čtvrtá nazvaná „Zpracování informací policií“ (§ 42d – § 42f), obsahovala v § 42d zákona č. 273/2008 Sb. obecný právní titul policie ke zpracování osobních údajů v rozsahu nezbytně nutném pro plnění úkolů policie vymezených v § 2 tohoto zákona. Výslovná zmínka o zpracování citlivých osobních údajů v ustanovení § 42d zákona č. 273/2008 Sb. chyběla, a to přestože, dle ustanovení § 42e odst. 1 písm. e) zákona č. 283/1991 Sb., byla PČR oprávněna mimo jiné odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení (tedy citlivé údaje) za splnění podmínky nezbytnosti pro účely plnění úkolů PČR, stanovené v § 42d tohoto zákona. Kategorie osob, kterým mohla PČR vzorky DNA odebírat, byly v ustanovení § 42e zákona č. 283/1991 Sb. taxativně vymezeny. Jednalo se pouze o osoby obviněné (nikoliv podezřelé) ze spáchání trestného činu (bez jakékoliv kategorizace trestného činu) a o osoby nalezené, po nichž bylo vyhlášeno pátrání a které neměly způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. S účinností od 30. června 2006¹¹ bylo možné odebrat vzorek DNA i osobám ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu a osobám, jimž bylo uloženo ochranné léčení. Zatímco u osob ve výkonu trestu byla provedená jejich kategorizace na základě formy zavinění, jakožto subjektivní stránky trestného činu, u osob obviněných tato selekce provedena nebyla, a tak byl i nadále odběr DNA podle zákona č. 283/1991 Sb. možný u všech těchto osob bez ohledu na subjektivní stránku trestného činu.

Odběr DNA byl oprávněn výše uvedeným kategoriím osob provést policista, který při plnění úkolů PČR nemohl získat osobní údaje umožňující budoucí identifikaci jiným způsobem. Lze tedy konstatovat, že toto ustanovení i přes svůj nevhodný název svým obsahem odpovídalo znění § 63 současného zákona o Policii ČR č. 273/2008 Sb.,

¹⁰ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 4 As 168/2013-40 ze dne 30. dubna 2014 [online]. [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2013/0168_4As__130_20140530081600_prevedeno.pdf.

¹¹ Novela zákona o policii provedená zákonem č. 321/2006 Sb.

jenž upravuje prokázání, resp. zjištění totožnosti osob PČR. Policista mohl k odběru biologického vzorku DNA přistoupit pouze jako k subsidiárnímu řešení při nemožnosti získat osobní údaje jinak. Pokud tedy policista předmětné osobní údaje získal od dotčené osoby jiným způsobem, nebyl k odběru DNA vůbec oprávněn, a to ani s případným souhlasem dotčených osob, neboť státní moc lze dle ustanovení čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod ČR uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví. (V případě možnosti odebrat vzorek DNA na základě souhlasu by tento postup musel být stanoven zákonem, jako je tomu např. v případě § 114 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.)

Při splnění výše uvedených (avšak velmi vágně formulovaných) zákonných podmínek odběru vzorku DNA byl policista dle ustanovení § 42e odst. 3 zákona č. 283/1991 Sb. oprávněn, i přes odpor dotčené osoby, po předchozí marné výzvě odběr provést (překonáním odporu).

Hlava pátá nazvaná „Zvláštní ustanovení o zpracování osobních údajů policií“ (jednalo se o § 42g – § 42m; od 1. ledna 2007 přibýlo ustanovení § 42n)¹² již výslovné ustanovení (resp. zmínku) o zpracování citlivých osobních údajů obsahovala, a sice v § 42g odst. 3 zákona č. 283/1991 Sb. PČR byla k takovému zpracování osobních údajů oprávněna, bylo-li to s ohledem na povahu trestného činu nezbytné pro plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením. Nebyla zde tedy podmínka, aby zpracování citlivých osobních údajů souviselo pouze se spácháním úmyslného trestného činu jako v ustanovení § 42e odst. 1 zákona č. 283/1991 Sb. u osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Kritérium „povahy“ trestného činu zde nebylo dále rozvedeno.

V ustanovení § 42g odst. 3 zákona č. 283/1991 Sb. chyběl výčet kategorií subjektů údajů, ke kterým se mělo zpracování citlivých osobních údajů, resp. uchovávání profilů DNA vztahovat. Ustanovení § 42e odst. 1 zákona č. 283/1991 Sb. se totiž týkalo pouze odběru vzorků DNA, nikoliv jejich dalšího zpracování ve smyslu ustanovení § 42g odst. 3 zákona č. 283/1991 Sb., které na § 42e odst. 1 nadto ani neodkazovalo. Rovněž zde chyběla jakákoli zmínka o ND DNA, ať už o jejím vzniku, či o dalším zpracování profilů DNA v této databázi, přesto však PČR v tomto ustanovení spatřovala zákonný rámec pro další zpracování DNA v ND DNA. Podle ustanovení § 42g odst. 1 zákona č. 283/1991 Sb. byla PČR oprávněna shromažďovat osobní údaje pouze ke stanovenému účelu, v rozsahu nezbytném pro naplnění tohoto účelu. V ustanovení § 42g odst. 3 zákona č. 283/1991 Sb. však zcela absentovalo vymezení účelu zpracování profilů DNA v ND DNA.

V zákoně č. 283/1991 Sb. rovněž nebyla upravena doba uchovávání profilů DNA získaných z odebraných vzorků postupem dle § 42e tohoto zákona. V ustanovení § 42i odst. 1 zákona č. 283/1991 Sb. bylo pouze stanoveno, že: „*Policie nejméně jednou za 3 roky prověřuje, jsou-li zpracovávány osobní údaje nadále potřebné pro plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením nebo při pátrání po osobách.*“ V případě další nepotřebnosti měla PČR provést bez zbytečného odkladu likvidaci těchto osobních údajů.

---

¹² Tamtéž.

Je zřejmé, že právní úprava zpracování DNA v zákoně č. 283/1991 Sb. měla mnoho zásadních nedostatků, zejména ve vztahu k dalšímu zpracování, především pak uchovávání profilů DNA, což se bohužel neměnilo ani s nástupem nové právní úpravy.

Dne 1. ledna 2009 vstoupil v účinnost nový policejní zákon – zákon č. 273/2008 Sb. (dále jen „zákon č. 273/2008 Sb.“), který zpracování osobních údajů PČR upravuje v rámci samostatné hlavy X nazvané práce s informacemi. Tento zákon však již neobsahuje samostatnou hlavu nazvanou zvláštní zpracování osobních údajů PČR, kterou obsahoval předchozí zákon o PČR č. 283/1991 Sb. (pozn.: jednalo se o hlavu 5), § 79 obsahoval pouze nadpis „Zvláštní ustanovení o zpracovávání osobních údajů policí“, a to do své novelizace provedené zákonem č. 111/2019 Sb.

Klíčovými ustanoveními pro zpracování osobních údajů PČR podle zákona č. 273/2008 Sb., který je stále účinný, jsou ustanovení § 60, § 63 § 65, § 79 a § 82. Do novely provedené zákonem č. 111/2019 Sb., s účinností od 24. dubna 2019 to byla též ustanovení § 85 a § 86. Blíže jsou tato ustanovení rozvedena v rámci následující podkapitoly.

3.2 ZPRACOVÁNÍ DNA POLICIÍ ČESKÉ REPUBLIKY PRO FORENZNÍ ÚČELY PODLE ZÁKONA O POLICII ČR OD ÚČINNOSTI ZÁKONA Č. 110/2019 SB.

Ještě za účinnosti zákona č. 101/2000 Sb. vstoupilo v použitelnost, resp. účinnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES [dále jen „nařízení (EU) 2016/679“], stalo se tak dne 25. května 2018.

Nařízení (EU) 2016/679, účinné od 25. května 2018, v čl. 2 vymezuje svoji věcnou působnost, a to pozitivně i negativně. Podle ustanovení čl. 2 odst. 2 písm. d) nařízení (EU) 2016/679 se toto nařízení nevztahuje na zpracování osobních údajů prováděné příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, včetně ochrany před hrozbami pro veřejnou bezpečnost a jejich předcházení. Tuto problematiku upravuje Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/680 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV, tzv. „Trestněprávní směrnice“ [dále jen „směrnice (EU) 2016/680“]. Tato směrnice byla zveřejněna v *Úředním věstníku EU* dne 4. května 2016 spolu s nařízením (EU) 2016/679.

Směrnice (EU) 2016/680 (jakožto specifický nástroj harmonizace předpisů členských států) ve svém článku 8 věnovaném zákonnosti zpracování osobních údajů, určuje členským státům, aby stanovily, že „*zpracování je zákonné, pouze pokud je nezbytné ke splnění úkolu prováděného příslušným orgánem pro účely stanovené v čl. 1 odst. 1 a v rozsahu nezbytném pro tyto účely a pokud má základ v právu Unie nebo členského státu*“.¹³

¹³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/680 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového

Jedná se tedy o účel prevence, vyšetřování, odhalování a stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, včetně ochrany před hrozbami pro veřejnou bezpečnost a jejich předcházení.

Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, účinný ode dne 24. dubna 2019, který ve své hlavě III. směrnici (EU) 2016/680 transponuje, v § 24 odst. 1 zakotvuje, že ustanovení této hlavy se použijí při zpracování osobních údajů, které je nezbytné pro plnění úkolu a výkon veřejné moci spravujícího orgánu stanovených jinými zákony za účelem předcházení, vyhledávání a odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů, výkonu trestů a ochranných opatření, zajišťování bezpečnosti České republiky nebo zajišťování veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti, včetně pátrání po osobách a věcech.

Takovými zákony jsou např. zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci aj.

Věcná působnost je pak mimo ustanovení § 24 odst. 1 zákona č. 110/2019 Sb. vymezena též v § 24 odst. 4 zákona č. 110/2019 Sb. tak, že se ustanovení této hlavy „*použijí na zpracování osobních údajů, které jsou nebo mají být zařazeny do evidence nebo pokud toto zpracování probíhá zcela nebo částečně automatizovaně*“. Vzhledem ke skutečnosti, že vedení evidence profilů DNA v ND DNA odpovídá této definici, je věcná působnost zpracování této zvláštní kategorie osobních údajů podle ustanovení hlavy III. zákona č. 110/2019 Sb. dána.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že co se týče zpracovávání DNA pro forenzní účely, je jeho právní základ stále stejný, jak podle § 9 písm. i) zákona č. 101/2000 Sb. (zákona účinného do 23. dubna 2019), tak i dle § 24 odst. 1 zákona č. 110/2019 Sb. (účinného od 24. dubna 2019) – je to zákon o Policii České republiky, dříve zákon č. 283/1991 Sb., v současné době zákon č. 273/2008 Sb. – zejména ustanovení § 2, § 60, § 63, § 65, § 79 a § 82.

V § 60 zákona č. 273/2008 Sb. je stanoveno, že PČR zpracovává informace, včetně osobních údajů, v rozsahu nezbytném pro plnění svých úkolů v souladu s tímto zákonem a jiným právním předpisem. Zpracovávané informace musí PČR zabezpečit před neoprávněným přístupem, změnou, zničením, ztrátou nebo odcizením, zneužitím nebo jiným neoprávněným zpracováním.

Odběr vzorků DNA pro forenzní účely PČR je upraven především v § 63 a § 65 zákona č. 273/2008 Sb. Ustanovení § 63 zákona č. 273/2008 Sb. upravuje odběr vzorku DNA za účelem zjištění totožnosti konkrétní osoby u kategorií osob taxativně vymezených v § 63 odst. 2 písm. a) – písm. l) zákona č. 273/2008 Sb., a to pouze v případě: „*Nelze-li totožnost předvedené osoby zjistit na základě sdělených údajů ani v dostupných evidencích* [...]“.“¹⁴

rozhodnutí Rady 2008/977/SVV. In: Úřední věstník L 119/89 [online]. 4. 5. 2016 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0680&from=CS>.

¹⁴ Srov. § 63 odst. 4 zákona č. 273/2008 Sb.

V § 65 zákona č. 273/2008 Sb. jsou vymezeny kategorie osob, u kterých může PČR získávat osobní údaje pro účely budoucí identifikace, a to včetně odebrání biologických vzorků umožňujícího získání informací o genetickém vybavení – tedy vzorků DNA. Jedná se o osoby obviněné ze spáchání úmyslného trestného činu nebo osoby, kterým bylo sděleno podezření (dle § 179 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., ve znění zákona č. 265/2001 Sb.) pro spáchání takového trestného činu, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu, osoby, jimž bylo uloženo ochranné léčení nebo zabezpečovací detence, nebo osoby nalezené, po nichž bylo vyhlášeno pátrání a jejichž svéprávnost je omezena. V tomto ustanovení již tedy není podmínka užití odběru DNA pouze v případě, kdy by nebylo možné zjistit osobní údaje umožňující budoucí identifikaci jinak (jako v případě § 42e odst. 1 zákona č. 283/1991 Sb.). Pokud nelze některý z těchto úkonů pro odpor osoby provést, je policista po předchozí marné výzvě oprávněn tento odpor překonat. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu. Překonat odpor osoby nelze, jde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity. O těchto úkonech pak musí policista učinit úřední záznam.

Takto získané osobní údaje pak policie podle § 65 odst. 5 zákona č. 273/2008 Sb. zlikviduje, jakmile jejich zpracovávání není nezbytné pro účely předcházení, vyhledávání nebo odhalování trestné činnosti anebo stíhání trestných činů nebo zajišťování bezpečnosti České republiky, veřejného pořádku nebo vnitřní bezpečnosti.

Pro úplnost je třeba dodat, že odběr vzorků DNA je možný též na základě ustanovení § 14 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., podle něhož se odběru vzorku DNA musí podrobit „osoba, o kterou jde“, je-li tento úkon potřebný k provedení důkazu. Takovou osobou může být zejména obviněný, ale také poškozený nebo svědek.

Zpracování osobních údajů dále upravují ustanovení § 79 až § 88b zákona č. 273/2008 Sb., přičemž značná část textu těchto ustanovení byla vložena zákonem č. 111/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zpracování osobních údajů, s účinností od 24. dubna 2019. Jak je uvedeno v § 79 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb.: „*Odstavce 2 až 6 a § 79a až 88 se použijí na zpracování osobních údajů za účelem předcházení, vyhledávání a odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů, zajišťování bezpečnosti České republiky nebo zajišťování veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti, včetně pátrání po osobách a věcech.*“

Ustanovení § 79 zákona č. 273/2008 Sb., které PČR považuje za právní základ pro zpracování profilů DNA v ND DNA, bylo několikrát novelizováno. V § 79 odst. 2 je stanoveno, že: „*Policie může zpracovávat osobní údaje, je-li to nezbytné pro účely uvedené v odstavci 1. Policie může zpracovávat osobní údaje také k ochraně důležitých zájmů subjektu údajů, které souvisí s účely uvedenými v odstavci 1.*“ Dle § 82 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. potřebnost dalšího zpracování osobních údajů pro plnění účelů uvedených v § 79 odst. 1 tohoto zákona PČR prověří nejméně jednou za 3 roky. Tento časový úsek je od přijetí zákona stále stejný a totožný s úpravou obsaženou v § 42i zákona č. 283/1991 Sb. Pro účely prověřování podle § 82 odst. 1 je PČR oprávněna vyžadovat opis z evidence Rejstříku trestů.

Dále zpracování osobních údajů ve vztahu k problematice zpracování DNA v ND DNA též v obecné rovině upravovala ustanovení § 85 a § 86 zákona

č. 273/2008 Sb., a to do 23. dubna 2019. Zrušena byla rozsáhlou novelou tohoto zákona provedenou zákonem č. 111/2019 Sb., s účinností od 24. dubna 2019.

Profil DNA (stejně jako vzorek DNA) je osobním údajem ve smyslu čl. 4 bodu 1 nařízení (EU) 2016/679,¹⁵ konkrétně se jedná o genetický osobní údaj, „*týkající se zděděných nebo získaných genetických znaků fyzické osoby, které poskytují jedinečné informace o její fyziologii či zdraví a které vyplývají zejména z analýzy biologického vzorku dotčené fyzické osoby*“, definovaný v čl. 4 bodu 13 předmětného nařízení. Z recitálu 34 nařízení (EU) 2016/679 pak vyplývá, že: „*Genetické údaje by měly být definovány jako osobní údaje týkající se zděděných nebo získaných genetických znaků určité fyzické osoby, které vyplývají z analýzy biologického vzorku dotčené fyzické osoby, zejména chromozomů nebo kyseliny deoxyribonukleové (DNA) či ribonukleové (RNA), anebo z analýzy jiného prvku, která umožňuje získat rovnocenné informace.*“ Genetické údaje jsou tzv. „zvláštní kategorií“ osobních údajů, které jsou taxativně vymezeny v čl. 9 odst. 1 nařízení (EU) 2016/679, jejichž zpracování je zakázáno, pokud není splněna některá z výjimek z tohoto zákazu, uvedená v čl. 9 odst. 2 písm. a) – písm. j) nařízení (EU) 2016/679.

Vzhledem ke zvláštní úpravě zpracování osobních údajů PČR pro forenzní účely v rámci zákona č. 110/2019 Sb. je však ustanovení čl. 9 nařízení (EU) 2016/679 aplikovatelné pouze na zpracování kategorií zvláštních osobních údajů PČR, pro jiné účely než pro účely směrnice EU 2016/680. V případě PČR by v těchto případech přicházela v úvahu výjimka podle čl. 9 odst. 2 písm. g) nařízení (EU) 2016/679 vyžadující, aby zpracování bylo „*nezbytné z důvodu významného veřejného zájmu na základě práva Unie nebo členského státu, které je přiměřené sledovanému cíli, dodržuje podstatu práva na ochranu údajů a poskytuje vhodné a konkrétní záruky pro ochranu základních práv a zájmů subjektu údajů*“, a to při současném splnění podmínky zákonnosti zpracování podle čl. 6 odst. 1 nařízení (EU) 2016/679. V úvahu přichází právní titul podle čl. 6 odst. 1 písm. c) a písm. e) nařízení (EU) 2016/679, neboť ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. f) nařízení (EU) 2016/679 právní titul zpracování pro účely oprávněných zájmů správce se nepoužije, protože se nevztahuje na zpracování prováděné orgány veřejné moci při plnění jejich úkolů. Konkrétním právním titulem jsou pak speciální zákonná ustanovení, zejména ustanovení zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, a zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních).

4. NÁRODNÍ DATABÁZE DNA Z POHLEDU OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Do provozu byla ND DNA uvedena PČR v polovině roku 2002 za účelem odhalování a předcházení trestné činnosti a skládá se z několika oddělených informačních systémů. „*Část Národní databáze DNA, kde se uchovávají genetické profily ve formě alfanumerického kódu, se nazývá CODIS (Combinet DNA Index Systém). Tento software*

¹⁵ Pozn.: Dle systematiky nařízení (EU) 2016/679 se čl. 4 tohoto nařízení nedělí na odstavce, nýbrž na body.

byl vyvinut v USA a je poskytován státním institucím po celém světě, čímž je zaručen standardní provoz a jednotná správa dat.“¹⁶

Ke zřízení ND DNA došlo závazným pokynem policejního prezidenta č. 88/2002 (dále jen „ZPP 88/2002“), označovaným PČR za *interní akt řízení*, k naplňování, provozování a využívání ND DNA ze dne 29. května 2002.¹⁷ Tento pokyn obsahoval celkem 10 článků a přílohu vztahující se k odběru ústního (bukálního) stěru – biologického vzorku DNA. V pokynu byl vymezen účel provozování databáze, ovšem (na rozdíl od výše uvedeného účelu ND DNA prezentovaného na webových stránkách PČR) poněkud nepřesně jen subjekty, resp. činnostmi těchto subjektů, které ND DNA naplňují a provozují, a subjekty, které provádí kriminalistickou genetickou expertizu ke zjištění profilu DNA v rámci prověřování nebo vyšetřování trestných činů uvedených v Rozkazu policejního prezidenta č. 52/2004, kterým se omezuje přijímání dožadání o genetická zkoumání znaleckými pracovišti PČR (dále jen „RPP 52/2004“).¹⁸ V čl. 2 ZPP 88/2002 pak byly vloženy některé pojmy v pokynu užívané (jako DNA, profil DNA, ústní – bukální, stěr, stopa, srovnávací vzorek atp.), ND DNA je zde definována jako „*policejní expertizní informační systém nakládající s osobními údaji s veškerým příslušenstvím nezbytným k provozování databáze profilů DNA*“.

V čl. 3 ZPP 88/2002, který vymezil obsah databáze, bylo uvedeno, že jsou v ní uchovávány profily DNA osob ve výkonu trestu pro trestné činy uvedené v RPP 52/2004, dále profily DNA osob, které byly pro takové trestné činy odsouzeny a dosud výkon trestu nenastoupily, a profily DNA osob, jimž bylo pro tyto trestné činy sděleno obvinění, a profily DNA osob, jimž bylo uloženo ochranné léčení, nebo osob nalezených, po nichž bylo vyhlášeno pátrání a které nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Dále pokyn stanovil, že jsou zde uchovávány profily DNA získané ze stop z míst dosud neobjasněných trestných činů nebo mimořádných událostí a rovněž profily DNA osob, mrtvol, kosterních nálezů a částí lidských těl neznámé totožnosti (na zesnulé osoby se však ochrana osobních údajů nevztahuje).

Pro úplnost je nutno uvést, že ND DNA obsahuje též tzv. eliminační databázi, kde jsou uloženy profily DNA zúčastněných pracovníků (policistů, znalců a dalších osob), kteří by mohli kontaminovat biologický materiál určený k analýze DNA.

Dále ZPP 88/2002 upravoval zajišťování srovnávacích vzorků od osob podezřelých ze spáchání trestného činu a tzv. „domácích“ osob, tedy osob nepodezřelých ze spáchání trestného činu, ale majících jakýkoli jiný vztah k objasňování trestného činu. Tyto srovnávací vzorky měly být odebrány pouze za účelem porovnání profilů, a proto se profily DNA získané analýzou z těchto vzorků nestanou součástí ND DNA, pokud nedojde k obvinění dané osoby.

¹⁶ SCHIMMER, D. Národní databáze DNA. In: *Policie České republiky: zveřejněné informace 2019* [online]. 17. 5. 2019 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://www.policie.cz/clanek/zverejnenne-informace-2019-narodni-databaze-dna.aspx>.

¹⁷ Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 29. května 2002 k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA [online]. [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://www.pecina.cz/files/pokyn11.pdf>.

¹⁸ Rozkaz policejního prezidenta ze dne 27. dubna 2004, kterým se omezuje přijímání dožadání o genetická zkoumání znaleckými pracovišti Policie České republiky [online]. 27. 4. 2004 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://www.pecina.cz/files/rozkaz1.pdf>.

V čl. 8 odst. 1 ZPP 88/2002 byly upraveny tzv. uschovací lhůty. Bylo zde stanoveno, že profily DNA obviněných a odsouzených osob jsou ponechány v ND DNA do jejich 80 let věku. (Pokud osoba zemře před dosažením tohoto věku, zůstane její profil DNA v ND DNA ještě dalších 20 let ode dne jejího úmrtí.)

Jako orgán příslušný k provádění dozoru nad zpracováním osobních údajů (tedy shromažďováním, uschováváním, zpřístupňováním, předáváním a jiným zpracováním osobních údajů v ND DNA) byl v čl. 10 ZPP 88/2002 uveden Úřad.

ZPP 88/2002 byl nahrazen pokynem policejního prezidenta č. 250/2013 ze dne 3. prosince 2013, s účinností od 1. ledna 2014.¹⁹ (Pozn.: Na některých místech PČR tento pokyn nesprávně uvádí jako pokyn č. 250/2014 s ohledem na jeho účinnost od 1. ledna 2014.) Jednalo se opět o neveřejný dokument, jehož cenzurované znění poskytované PČR na základě žádosti o informace dle zákona č. 106/1999 Sb. neumožňovalo seznat celý jeho obsah, a tedy ani případné odlišnosti od předchozí úpravy. Tento dokument byl oproti předchozímu pokynu podstatně obsáhlejší (jeho rozsah čítal 100 stran), neboť zrušil a nahradil více závazných pokynů a rozkazů policejního prezidenta. Podle posledních informací poskytnutých PČR v rámci dopovědi na žádost o informace dle zákona č. 106/1999 Sb. ze dne 25. března 2021 je v současné době aktuálně platný a účinný pokyn policejního prezidenta č. 275/2016, o identifikačních úkonech (dále jen „PPP č. 275/2016“), včetně jeho příloh, který je účinný od 1. ledna 2017.²⁰ Tento dokument, který zrušil pokyn policejního prezidenta č. 250/2013, je opět dostupný pouze v neoficiální verzi zveřejněné žadateli o informace dle zákona č. 106/1999 Sb.²¹ Pokyn obsahuje 101 článků. V článku 7 PPP č. 275/2016 nazvaném „Postup po provedení identifikačních úkonů“ je stanoveno, že je příslušný útvar povinen prostřednictvím příslušného specialisty zajistit vložení údajů o provedení identifikačního úkonu, které vyžádal u zde uvedených kategorií osob.²²

Současný stav regulace zpracování DNA pouhými neveřejnými pokyny policejního prezidenta zcela jistě nepředstavuje vhodnou formu regulace, a to především z hlediska požadavků na zpracování osobních údajů, které je postaveno na dodržování základních právních principů. Dochází zejména k porušování principu transparentnosti. Zatímco policisté k utajovaným pokynům policejního prezidenta přístup mají, veřejnost se musí jejich obsahu (mnohdy cenzurovaného) dovolávat, často i velmi složitě prostřednictvím soudu.

K dotazu na množství profilů DNA uložených v ND DNA uvádí PČR na svých stránkách, že v roce 2018 (k 20. květnu 2018) bylo v ND DNA uloženo celkem 245 392 profilů DNA, z toho: 219 009 profilů DNA osob obviněných, podezřelých a odsouzených a 20 201 profilů DNA z dosud neztotožněných stop zajištěných na místech trestných činů. Genetické profily jsou tvořeny unikátní řadou čísel a písmen. Tato informace

¹⁹ Pokyn policejního prezidenta ze dne 3. prosince 2013, o identifikačních úkonech [online]. 3. 12. 2013 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: https://www.pecina.cz/files/Pokyn_PP_250-2013-neuplny.pdf.

²⁰ SCHIMMER, D. Interní akty řízení. In: *Policie České republiky: zveřejněné informace 2021* [online]. 25. 3. 2021 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://www.policie.cz/clanek/interni-akty-rizeni-392517.aspx>.

²¹ Pokyn policejního prezidenta č. 275/2016 ze dne 15. prosince 2016 [online]. 15. 12. 2016 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://www.infoprovsechny.cz/request/8406/response/14484/attach/html/12/PPP.275%202016.pdf.html>.

²² Tamtéž.

umožňuje jednoznačně identifikovat osobu a určit její pohlaví. U vzorků a profilů DNA živých osob se tak nepochybně jedná o zpracování osobních údajů ve smyslu čl. 4 bodu 2 nařízení (EU) 2016/679 [za účinnosti zákona č. 101/2000 Sb. se jednalo o zpracování dle § 4 písm. b) tohoto zákona]. Do ND DNA jsou profily DNA vkládány pod stanoveným kódem (identifikátorem), který obsahuje označení znaleckého pracoviště, kód administrátora, kategorii vzorku, rok, číslo jednací a pořadové číslo vzorku v rámci čísla jednacího.

Správcem ND DNA ve smyslu čl. 4 odst. 7) nařízení (EU) 2016/679 [pozn.: za účinnosti zákona č. 101/2000 Sb. ve smyslu § 4 písm. e) tohoto zákona] je PČR, neboť ta vymezila účel a prostředky zpracování osobních údajů. Vzhledem ke skutečnosti, že PČR jako organizační složka státu nemůže být ani subjektem přestupku (dříve správního deliktu) ve věci ochrany osobních údajů, a tedy ani účastníkem správního a soudního řízení, za situace, kdy je PČR spáchán přestupek, je třeba za subjekt tohoto přestupku považovat Českou republiku, zastoupenou Ministerstvem vnitra, jako subjektem jednajícím za Českou republiku na základě zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.²³ Věcným a provozním gestorem ND DNA je Kriminalistický ústav Praha.

Hlavním nedostatkem ND DNA je, že pro její vznik a provozování není dostatečný právní základ. ND DNA byla zřízena za účinnosti zákona č. 283/1991 Sb., avšak bez výslovného zákonného zmocnění a pouze závazným pokynem policejního prezidenta.

Ministerstvo vnitra ve svých vyjádřeních k žalobám opakovaně argumentuje, že právní rámec pro zřízení ND DNA a její účel jsou stanoveny v § 79 ve spojení s § 65 zákona č. 273/2008 Sb. v rámci hlavy X nazvané „práce s informacemi“ a je jím budoucí identifikace pro účely vyhledávání nebo odhalování trestné činnosti a stíhání trestných činů – tedy zjišťování a ověřování totožnosti osob prostřednictvím profilu DNA osob v souvislosti s plněním úkolů PČR na úseku odhalování trestné činnosti a stíhání trestných činů a pátrání po osobách, s tím, že je tento účel zpracování dále rozveden v interních aktech řízení PČR. Jedná se však o nepřijatelně extenzivní výklad těchto ustanovení.

I kdyby bylo (čistě hypoteticky) možno právní základ pro zpracování profilů DNA v ND DNA v těchto ustanoveních spatřovat, nemohlo by zmocňovat (ani reálně nezmocňuje) policejního prezidenta k úpravě otázek týkajících se omezení základních lidských práv, tedy práva na soukromí a na ochranu osobních údajů, interním dokumentem.

Ve výše uvedených ustanoveních – tedy v ustanovení § 79 a § 65 zákona č. 273/2008 Sb. (stejně jako v ustanovení § 42g odst. 3 dříve platného zákona o Policii ČR č. 283/1991 Sb.) – chybí jakákoli zmínka o ND DNA, ať už o jejím vzniku a účelu, či dalším zpracování profilů DNA v této databázi, včetně vymezení okruhu osob, jejichž profil DNA má být v ND DNA uchováván.

Co se týče ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., jako právního základu zpracování profilů DNA v ND DNA, je v tomto ustanovení pouze uvedeno, že PČR může při plnění svých úkolů pro účely budoucí identifikace u osob uvedených pod

²³ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu ČR č. j. PlsN 2/96 ze dne 22. ledna 1997. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/plsn-2-96>.

písm. a) až d) tohoto ustanovení mimo jiné též „odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení“. Toto ustanovení je však pro adresáty právních norem velmi obecné a nekonkrétní, a tedy i málo předvídatelné. Není zde řečeno, jak bude s odebranými genetickými vzorky po určení profilu DNA nakládáno, jak bude dále nakládáno s profilem DNA, ani že profily DNA budou uchovávány v ND DNA. Rovněž zde není odkaz na žádný podzákonný právní předpis, který by danou problematiku upravoval. Chybí zde tedy jednoznačně jasný zákonný právní rámec pro jakékoli další zpracování odebraných vzorků DNA a profilů DNA, včetně jejich uchovávání v ND DNA.

V ustanovení § 79 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. je pouze uvedeno, že PČR může zpracovávat osobní údaje včetně citlivých osobních údajů bez souhlasu osoby, jíž se tyto údaje týkají, pokud je to nezbytné pro plnění jejích úkolů, a to bez ohledu na povahu trestného činu, ke kterému se toto zpracování vztahuje. Jedná se tedy opět o právní úpravu velmi vágní. Není zde výslovně uvedeno, že je tímto zpracováním osobních údajů PČR, včetně zvláštních kategorií osobních údajů ve smyslu čl. 9 odst. 1 nařízení (EU) 2016/679, myšleno jejich uchovávání v ND DNA. Nadto NSS v rámci své rozhodovací činnosti důrazně odlišuje právní úpravu odběru biologických vzorků umožňujících získat informaci o genetickém profilu podle § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. a jejich následné zpracovávání podle § 79 odst. 1 téhož zákona.²⁴

Lze tedy shrnout, že základní otázky týkající se zpracování profilu DNA a jeho uložení v ND DNA od počátku nebyly a nadále nejsou upraveny zákonem, ale neveřejným dokumentem – závazným pokynem policejního prezidenta, jehož obsah PČR, potažmo Ministerstvo vnitra, odmítají poskytnout žadatelům o informace z důvodu ohrožení plnění základních úkolů PČR a z toho důvodu, že se dle jejich názoru jedná o interní akty řízení ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 106/1999 Sb., tedy o vnitřní pokyn povinného subjektu, který zavazuje pouze příslušníky a zaměstnance PČR a který dle policejního prezidia „nemá žádný vliv na jeho činnost vůči osobám, které stojí mimo něj a nejsou mu nijak podřízeny“.²⁵ Že se jedná o zcela absurdní tvrzení, potvrdil následně i Městský soud v Praze jako správní soud ve svém rozsudku č. j. 10 A 251/2011-38 ze dne 10. ledna 2013, kde v rámci jeho odůvodnění mimo jiné uvedl, že: „[...] již sám fakt, že policie má k dispozici osobní údaje určité konkrétní fyzické osoby, zasahuje do jejích práv. Taková fyzická osoba se může oprávněně zajímat nejen o to, jaké osobní údaje o ní má policie k dispozici, ale též o to, kdy budou její osobní údaje z policejních databází odstraněny.“²⁶ Dále Městský soud v Praze konsta-

²⁴ Srov. bod [37] odůvodnění rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 8 As 134/2016-38 ze dne 24. října 2017.

²⁵ Rozhodnutí Policejního prezidia ČR č. j. PPR-33557-6/ČJ-2013-990740 ze dne 10. ledna 2014 o odmítnutí poskytnutí žádosti o poskytnutí informací žadatele – výkonného ředitele Iuridicum Remedium, o. s., advokáta J. Vobořila dle zákona č. 106/1999 Sb. týkající se informací ohledně využívání tzv. provozních a lokalizačních údajů a fungování Národní databáze DNA. Policejní prezidium České republiky. Rozhodnutí o odmítnutí žádosti podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů [online]. 10. 1. 2014 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: https://www.slidilove.cz/sites/default/files/140110_policejni-prezidium_odmitnuti-zadosti-no.1.pdf.

²⁶ Rozsudek č. j. 10 A 251/2011-38 ze dne 10. ledna 2013. Právo na informace: odepření poskytnutí informace: vnitřní pokyn povinného subjektu. In: *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu* [online]. 2013, roč. XI, č. 6 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://sbirka.nssoud.cz/cz/pravo-na-informace-odepreni-poskytnuti-informace-vnitri-pokyn-povinného-subjektu.p2833.html>.

toval, že: „*Správní orgány však přehlížejí, že tímto ‚dopadem do práv třetích osob‘ je právě i shromažďování osobních údajů.*“²⁷

Z výše uvedeného tedy vyplývá oprávněnost požadavku přístupu k těmto dokumentům ze strany veřejnosti, respektive k obsahu, který zasahuje do práv fyzických osob (v případě zpracovávání vzorků a profilů DNA jako subjektů těchto údajů). Dále lze též dovodit nevhodnost (resp. nezákonnost) úpravy vztahující se ke zpracování profilů a vzorků DNA v rámci výše uvedených dokumentů policejního prezidenta, neboť tato úprava nesplňuje základní parametry obecně závazného právního předpisu, a sice dostupnost a předvídatelnost. Pokud jsou určité informace veřejnosti nedostupné, nemůže dotčená osoba při tvrzeném porušení svých práv na tyto informace odkázat, tedy odkázat na konkrétní ustanovení neveřejného závazného pokynu policejního prezidenta, jehož obsah jí není znám, a policejní prezidium pravidelně odmítá většinu tohoto obsahu poskytovat žadatelům o informace dle zákona č. 106/1999 Sb., s tím, že slouží pouze pro „vnitřní potřebu“ PČR. Žádný z těchto „tajných“ policejních dokumentů není oficiálně veřejnosti přístupný, což je situace v právním státě nepřijatelná.

Pokud PČR namítá, že fungování ostatních databází, které provozuje (např. daktyloskopické identifikační databáze AFIS 2000), rovněž není zakotveno v zákoně, neznamená to, že je tento přístup souladný se zákonem. Pro vedení jakékoliv databáze obsahující osobní údaje by PČR měla mít svůj výslovný zákonný podklad, neboť se jedná o způsob uplatňování státní moci – konkrétně realizaci svěřených pravomocí v rámci státní moci. Hlavním argumentem v tomto směru však je, že v případě zpracování informací vztahujících se k otiskům prstů dotčené osoby se nejedná o tak vážný zásah do jejího soukromí jako v případě zpracování biologických vzorků a profilů DNA, neboť otisky prstů pochopitelně neobsahují takové množství informací jako buněčné vzorky či profily DNA. V tomto smyslu se ostatně vyjádřil i Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku (dále jen „ESLP“) ve věci S. a Marper proti Spojenému království ze dne 4. prosince 2008.²⁸ A rovněž uvedl, že: „*Uchovávání buněčných vzorků je obzvláště nežádoucí z důvodu hojnosti v nich obsažených genetických informací týkajících se zdravotního stavu.*“²⁹ Dle ESLP tak „*na samotný fakt uchovávání či memorování osobních údajů veřejnými orgány, ať jsou získány jakýmkoli způsobem, musí být nahlíženo tak, že má přímý vliv na soukromý život dané osoby, ať k použití jeho údajů dojde či nikoli*“.³⁰

ESLP též uvedl, že „*sporné opatření musí mít svůj základ v národním právu a musí být v souladu se zásadou právního státu, jež je výslovně zmíněná v preambuli Úmluvy a je vlastní předmětu a cíli jejího článku 8. Zákon tedy musí být dostatečně dostupný a předvídatelný, tedy vyjádřený s velkou mírou přesnosti tak, aby jednotlivci dovo-
lil – v případě potřeby jasným vysvětlením – regulovat své chování. Aby bylo možné zákonnou úpravu posoudit jako souladnou s těmito požadavky, musí poskytovat přiměřenou ochranu proti svévoli a v důsledku toho s dostatečnou jasností definovat rozsah*

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci S. a Marper proti Spojenému království ze dne 4. prosince 2008 [online]. Bod 78 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/EA8CFA7D862952D2C1258487002E9626/\\$file/S.%20a%20Marper%20proti%20Spojen%C3%A9mu%20kr%C3%A1lovství%C3%AD_rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/EA8CFA7D862952D2C1258487002E9626/$file/S.%20a%20Marper%20proti%20Spojen%C3%A9mu%20kr%C3%A1lovství%C3%AD_rozsudek.pdf?open&).

²⁹ Tamtéž, bod 120.

³⁰ Tamtéž, bod 121.

a způsob výkonu pravomocí svěřených kompetentním orgánům.“³¹ Proto je dle ESLP „[...] nezbytné stanovit jasná a detailní pravidla upravující rozsah a použití opatření a ukládat minimální požadavky obsahující zejména délku, uložení, použití, přístup třetích osob, procedury vedoucí k ochraně celistvosti a důvěrnosti údajů a procedury jejich ničení, a to způsobem, aby jednotlivci disponovali dostatečnými zárukami proti riziku zneužití a svévole.“³² Rozsudek ESLP ve věci S. a Marper proti Spojenému království ovlivnil nejen právní úpravu zpracování DNA pro forenzní účely ve Velké Británii, již se rozsudek přímo dotýkal, ale též např. i právní úpravu rakouskou, která v důsledku tohoto rozhodnutí doznala podstatných změn. Bohužel se tak nestalo v případě České republiky, která požadovanou úpravu ND DNA na právní, tedy zákonné úrovni, dosud ani nemá.

Výslovně a dostatečně určité zákonné zmocnění ke zpracování DNA v ND DNA PČR (a to včetně nastolení objektivních, dostatečně srozumitelných, a tedy následně soudem přezkoumatelných kritérií nezbytných pro toho zpracování) je přitom nutné v souladu s principy právního státu. Jen tak lze dosáhnout principu právní jistoty a naplnit podmínku dostupnosti a předvídatelnosti uplatnění státní moci, kterou lze dle ustanovení čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR a ustanovení čl. 2 odst. 2 a odst. 3 Listiny základních práv a svobod ČR uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví. Dále je též nutno dosáhnout ustanovení čl. 4 odst. 2 Listiny základních práv a svobod ČR, dle kterého „[m]eze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod upraveny pouze zákonem“.

Zpracování profilu DNA v ND DNA PČR bezpochyby představuje zásah státu do práva na soukromí dotčených osob ve smyslu ustanovení čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod ČR, musí se tedy jednat o zásah oprávněný. Ustanovení čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ČR pak výslovně stanoví, že nedotknutelnost osoby a jejího soukromí může být omezena jen v případech stanovených zákonem. Ostatně i z čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv vyplývá nutnost zákonné právní úpravy při zásahu práva do práva na respektování soukromého a rodinného života.³³

Osobně se přikláním k tomu, aby byla právní úprava ND DNA inkorporována do stávajícího zákona o policii ČR č. 273/2008 Sb., případně do speciálního zákona, který by upravoval pouze problematiku forenzní genetiky v rámci PČR (nikoliv další oblasti mimo působnost policie ČR). Nejsem příznivcem komplexních zákoníků upravujících veškeré zpracování DNA zasahujících do mnoha odvětví, neboť každá oblast zpracování DNA je specifická, což by se mělo promítnout i v její právní úpravě, nehledě na extrémní rozsáhlost a častou potřebu novelizace takového kodexu.

Obsahem zákonné právní úpravy by mělo být to, co je v současné době obsahem policejních pokynů a rozkazů upravujících problematiku profilů DNA v ND DNA. Zejména se jedná o účel (tentokrát však přesně vymezený), zákonné definice jednotlivých

³¹ Tamtéž, bod 95.

³² Tamtéž, bod 99.

³³ Evropská úmluva o ochraně lidských práv ve znění Protokolů č. 11, 14 a 15 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12, 13 a 16 [online]. Strasbourg: European Court of Human Rights, Council of Europe, 2021 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf.

pojmu v dané oblasti, okruh osob, jejichž vzorek DNA bude moci být PČR odebrán bez jejich souhlasu a dále uchováván, a to za přesně stanovených podmínek, vymezení maximální doby uchovávání vzorků a profilů DNA a způsob jejich likvidace, práva subjektů údajů a stanovení orgánu dozoru nad zpracováváním osobních údajů, kterým je Úřad.

V minulosti již několikrát probíhaly přípravy týkající se nové právní regulace forezní genetiky, k jejich realizaci však nedošlo.

5. SOUDNÍ SPORY MINISTERSTVA VNITRA S ÚŘADEM PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ VE VĚCI ZPRACOVÁNÍ DNA V ND DNA POLICIÍ ČR

Ministerstvo vnitra (resp. Česká republika – Ministerstvo vnitra, dále jen „Ministerstvo vnitra“) podalo u Městského soudu v Praze několik žalob proti druhostupňovým rozhodnutím Úřadu pro ochranu osobních údajů podle § 65 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, týkajících se postupu Policie České republiky ve věci uchovávání profilu DNA. Některá z těchto řízení následně pokračovala u Nejvyššího správního soudu v Brně. Tyto spory se týkaly uchovávání profilu DNA v ND DNA provozované Policií ČR.

Asi nejznámější z těchto sporů je případ, který se týkal Úřadem zjištěného pochybení u zpracování profilů DNA 14 osob v ND DNA v rámci správního řízení, jež navazovalo na kontrolu Úřadu provedenou v letech 2011–2012 – protokol o kontrole zn. INSP1-4652/11-61/BYT ze dne 4. července 2012. Proti tomuto protokolu podalo Ministerstvo vnitra kontrolované námitky, které byly vyřízeny tehdejšími předsedou Úřadu zn. INSP1-4652/11-70 dne 7. listopadu 2012 tak, že pouze 5 námitkám z 19 bylo vyhověno.³⁴ Následovalo výše zmíněné správní řízení, ve kterém Úřad udělil rozhodnutím č. j. UOOU-00148/13-79 ze dne 18. dubna 2013 Ministerstvu vnitra pokutu ve výši 650 000 Kč za neoprávněné zpracování profilu DNA 14 osob v ND DNA. Tento případ byl projednáván v rámci Úřadu a následně správními soudy celkem dvakrát (k čemuž občas u právně složitějších případů dochází).

Správní orgán prvního stupně v rámci odůvodnění výše uvedeného rozhodnutí uvedl, že ustanovení § 79, § 85, § 86 zákona č. 273/2008 Sb. upravují (velmi obecně) oprávnění PČR zpracovávat osobní údaje, a to ve vztahu ke všem myslitelným účelům, které s její činností souvisejí od vlastního vyšetřování trestných činů a přestupků (zpracování osobních údajů v jednotlivých vyšetřovacích spisech) až po veškeré evidence a informační systémy Policie ČR, které využívá při své činnosti.

S ohledem na systematiku a účel zákona č. 273/2008 Sb. a zákona č. 101/2000 Sb., resp. práv a povinností při zpracování osobních údajů Úřad konstatoval, že ND DNA je evidencí osobních údajů ve smyslu (tehdy platného) ustanovení § 86 písm. b) zákona č. 273/2008 Sb., které ovšem představovalo pouze obecné zmocnění PČR ke zřizování evidencí obsahujících osobní údaje. Vznik a pravidla ND DNA (jakožto velmi

³⁴ Rozhodnutí Úřadu pro ochranu osobních údajů sp. zn. INSP1-4652/11-70 ze dne 7. listopadu 2012 [anonymizovaná verze] [online]. [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: https://www.uoou.cz/assets/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=14566.

specifické evidence) však nebyla a dosud nejsou tímto zákonem upravena. Stejně tak není v zákoně č. 273/2008 Sb. ani v žádném jiném zákoně vztahujícím se ke zpracování DNA pro forenzní účely PČR stanoveno, jak bude nakládáno s biologickým materiálem (vzorky DNA), po jakou dobu budou tyto vzorky a profily DNA uchovávány, kdo k nim bude mít přístup a jakým způsobem budou likvidovány. Veškeré podstatné náležitosti týkající se dalšího nakládání se vzorky a profily DNA upravoval a nadále upravuje svými interními předpisy policejní prezident, což představuje závažný deficit zákonnosti ve vztahu k nakládání s těmito údaji jako se zvláštní kategorií osobních údajů.

Zatímco Ministerstvo vnitra v rámci svých vyjádření v průběhu správního řízení považovalo za nutné uchovávat v ND DNA za účelem prevence kriminality vzorky podezřelých, obviněných a odsouzených za úmyslný trestný čin jako významnou informaci pro objasňování kriminality, zejména s ohledem na výši recidivy nestejnorodé (k tomuto odkázalo na analýzu zpracování profilů DNA pachatelů úmyslných trestných činů provedenou ve Velké Británii a USA zaměřenou na majetkové trestné činy, z níž vyplývá, že 40 % pachatelů majetkových trestných činů spáchalo později sexuální trestný čin), Úřad zastával stanovisko, že musí být zohledněna především povaha trestného činu. V této souvislosti Úřad odkázal na čl. 8 Doporučení R (92) 1, které jako podmínku pro další uchovávání vzorku DNA vyžaduje, aby se jednalo o osobu odsouzenou za závažný trestný čin proti životu, zdraví nebo ohrožující bezpečnost osob. Nejde tedy o „*jakékoliv závažné porušení norem trestního nebo správního práva (trestný čin, přečin, přestupek)*“, jak toto ustanovení ve svých vyjádřeních vykládá Ministerstvo vnitra. Přestože termín „*offence*“ je jistě obsahově širší než termín „*crime*“, ve spojitosti se závažností činu ohrožujícího život, zdraví nebo bezpečnost osob je zjevné, že se jedná o protiprávní jednání, která jsou v právním řádu ČR upravena v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, nikoliv o přestupky. Z výše uvedeného textu dále vyplývá, že výsledky analýzy DNA a informace z nich odvozené by měly být uchovávány spíše výjimečně, zatímco znění ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. (které se sice týká odběru vzorku DNA, ale je předpokladem jeho dalšího zpracování a Ministerstvo vnitra na něj spolu s § 60 a § 79 č. 273/2008 Sb. odkazuje jako na právní základ zpracování profilů DNA v ND DNA) svědčí spíše o opaku, a to kvůli široce pojatému korektivu úmyslného zavinění u osob obviněných a podezřelých z takového trestného činu a pro takový čin odsouzených.

Je zjevné, že pojmy „*pro účely budoucí identifikace*“ a „*nezbytnost zpracování pro účely předcházení, vyhledávání a odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů, zajišťování bezpečnosti ČR nebo zajišťování veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti, včetně pátrání po osobách a věcech*“ jsou pojmy značně vágní, v rozporu s požadavkem na co nejpřesnější vymezení zpracování osobních údajů. Pojem nezbytnost je přitom potřeba vykládat ve vztahu ke každému jednotlivému zpracování příslušných osobních údajů.

Úřad, vzhledem k výše uvedené neurčitosti pojmu nezbytnost, byl proto nucen jako dozorový orgán pro oblast ochrany osobních údajů v rámci své rozhodovací praxe vyložit pojem nezbytnost dalšího zpracování vzorků DNA ve smyslu ustanovení § 79 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb. Ve svém rozhodnutí č. j. UOOU-00148/13-86 Úřad konstatoval,

že by se aplikace pojmu nezbytnost měla, s ohledem na ústavní princip přiměřenosti, vázat na splnění 3 kritérií, kterými jsou: důvodnost (tj. zpracovávání profilu DNA v ND pouze u kategorií osob vymezených v § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., přičemž Úřad shledal problematické zpracování profilů DNA v ND DNA u osob obviněných a podezřelých z úmyslného trestného činu, jejichž vina nebyla dosud před soudem prokázána, stejně jako u osob zproštěných obžaloby, neboť tímto postupem PČR dochází k soustavnému porušování principu presumpce neviny, jakožto ústavního principu zakotveného v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod ČR), dále dostatečná závažnost trestného činu [ve smyslu čl. 8 Doporučení R (92) 1] a konečně faktická použitelnost profilu DNA při předpokladu recidivy odsouzeného pachatele [zde Úřad rovněž odkázal na čl. 8 Doporučení R (92) 1 a typové skupiny trestných činů]. Nezbytnost zpracování profilu DNA v ND DNA je pak samozřejmě nutné, jak již bylo řečeno, v rámci výše uvedených kritérií posuzovat u každého jednotlivého případu individuálně, se zřetelem ke všem okolnostem daného případu.

Nastolení objektivních, dostatečně srozumitelných, a tedy následně přezkoumatelných kritérií, je nezbytné, v souladu s principy právního státu, zakotvit v zákonné právní normě, a to zejména s ohledem na ustanovení čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, dle kterého lze státní moc uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví. Jen výslovné a dostatečně určité zákonné zmocnění státu může dostát principu právní jistoty – naplnit podmínku dostupnosti a předvídatelnosti uplatnění státní moci v případě zpracování profilu DNA v ND DNA, jež bezpochyby představuje zásah státu do práva na soukromí dotčených osob ve smyslu čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, dle kterého má každý právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě a který je přípustný pouze, je-li oprávněný. Ostatně i z čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv vyplývá nutnost zákonné právní úpravy při zásahu do práva na respektování soukromého a rodinného života.³⁵

Na základě aplikace výše uvedených kritérií, na něž je dle názoru Úřadu splnění podmínky nezbytnosti zpracování zvláštní kategorie osobních údajů PČR vázáno, pak Úřad dospěl k názoru, že bylo 14 profilů DNA v ND DNA zpracováváno (uchováváno) neoprávněně. Tímto jednáním tak Ministerstvo vnitra jako účastník řízení porušilo § 9 tehdy platného zákona č. 101/2000 Sb., čímž spáchalo správní delikt podle § 45 odst. 1 písm. e) tohoto zákona – zpracovávání osobních údajů bez souhlasu subjektu údajů mimo případy uvedené v tomto zákoně (§ 5 odst. 2 a § 9). Toto rozhodnutí Úřadu jako správního orgánu prvního stupně potvrdil předseda Úřadu svým rozhodnutím o rozkladu č. j. UOOU-00148/13-86 ze dne 2. července 2013.

Proti výše uvedenému rozhodnutí předsedy Úřadu podalo Ministerstvo vnitra správní žalobu k Městskému soudu v Praze s tím, že ve 2 ze 14 případů zpracování profilů DNA v ND DNA uznalo svoji chybu, a spor tak přetrvával ohledně (nezbytnosti) zpracování zbývajících 12 profilů DNA v ND DNA. Ministerstvo vnitra v podané žalobě označilo Doporučení R (92) 1 za zastaralé a překonané s tím, že má za to, že Úřad nedoceňuje

---

³⁵ Evropská úmluva o ochraně lidských práv.

veřejný zájem na potírání trestné činnosti a že jeho jednání bylo zcela v souladu s § 9 písm. i) zákona č. 101/2000 Sb.

Úřad ve svém vyjádření k žalobě uvedl, že nezpochybňuje právo žalobce zpracovávat citlivé údaje bez souhlasu subjektu údajů, tedy v souladu s § 9 písm. i) zákona č. 101/2000 Sb., na základě § 79 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. Konstatoval však, že zákon č. 273/2008 Sb. nikde přímo nehovoří o ND DNA, neupravuje konkrétně právě tuto databázi, ani neupravuje otázku uchování a dalšího využití profilu DNA. Dále Úřad uvedl, že dle jeho názoru § 60, § 65 a § 79 zákona č. 273/2008 Sb. nejsou dostatečným zákonným podkladem pro vytvoření jakékoliv policejní databáze (evidence), a proto ani pro vytvoření Národní databáze DNA. Konkrétně uvedl, že systematické shromažďování a uchovávání osobních a citlivých údajů je zásahem do soukromého života, a proto tento zásah do soukromí musí být v souladu s čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod legální a proporcionální.

Podle názoru Úřadu nebylo tehdy platné ustanovení § 86 zákona č. 273/2008 Sb., jež představovalo obecné zmocnění PČR ke zřizování evidencí obsahujících osobní údaje, a ustanovení § 65 odst. 1 téhož zákona ve slovech „*a odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení*“ v souladu s ústavním pořádkem ČR, konkrétně s čl. 7 odst. 1 a čl. 10 Listiny základních práv a svobod, a proto navrhl Městskému soudu v Praze, aby předložil Ústavnímu soudu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy návrh na zrušení těchto ustanovení, resp. zrušení ustanovení § 86 a zrušení výše uvedené části § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. Současně Úřad poukázal, že ze stejných důvodů lze shledávat z ústavního hlediska problematické také ustanovení § 60 a § 79 zákona č. 273/2008 Sb.

Pro případ, že by Městský soud v Praze byl toho názoru, že § 65 zákona č. 273/2008 Sb. je možné využít jako zákonný podklad pro Národní databázi DNA, Úřad konstatoval, že ve smyslu rozhodovací činnosti ESLP toto ustanovení nesplňuje kritérium přiměřenosti. Vymezení všech úmyslných trestných činů bez rozdílu zahrnuje např. i trestný čin pomluvy, dvojí manželství, zanedbání povinné výživy, trestné činy hospodářské atd., u kterých je absence proporcionality ve vztahu k účelu ND DNA zřejmá.

Městský soud v Praze ve svém rozsudku č. j. 3 A 86/2013 ze dne 13. dubna 2013 dal Úřadu za pravdu, že PČR překročila zákonný rámec u uchovávání profilu DNA v ND DNA u 4 ze 12 sporných případů, a proto bylo z hlediska principu přiměřenosti vedení jejich profilu v ND DNA nezákonné. Jednalo se o případ, kdy bylo trestní stíhání osoby, jejíž profil DNA byl zpracováván, zastaveno, dále o dva případy, kdy došlo ke zproštění obžaloby, a případ spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí, který soud označil za trestnou činnost svou intenzitou nikoliv tak závažnou, aby bylo nezbytné uchovávat profil DNA. Ve zbývajících 8 případech se soud se závěry Úřadu neztotožnil a uchovávání profilu DNA v ND DNA u těchto osob označil za důvodné.³⁶ Městský soud v Praze došel k závěru, že v těchto případech PČR „[...] využila zákonem založené oprávnění, aby mohla dostát splnění svých povinností při předcházení, odhalování, vyšetřování trestných činů a stíhání pachatelů a že vůči subjektům údajů

³⁶ Srov. s. 7 rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. dubna 2016, č. j. 3 A 86/2013-99 [online]. [cit. 2021-12-10]. Dostupné na: http://www.nssoud.cz/files/EVIDENCNI_LIST/2013/3A_86_2013_99_20160518150708_prevedeno.pdf.

šlo o zásah ospravedlnitelný a přiměřený vzhledem k cíli, jímž je ochrana práv a svobod jiných, jako obecný úkol policie“.

Ohledně Úřadem navrhovaného předložení věci Ústavnímu soudu odkázal Městský soud v Praze na rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 4 As 168/2013-40 ze dne 30. dubna 2014 s tím, že z něj vyplývá, že není opodstatněné zpochybňovat samotné důvody zřízení Národní databáze. „*Pakliže podle shora uvedených ustanovení je policie oprávněna podle zákona odebírat genetické vzorky a pro účely budoucí identifikace uchovávat profil DNA, je tím nadána a povinna vést evidenci, resp. informační systém, v němž jsou oprávněně získané údaje zpracovávány, tedy zřídít tento systém a vymezit účel zpracování.*“³⁷

Úřad napadl výše uvedené rozhodnutí Městského soudu v Praze kasační stížností, v níž uplatnil kasační důvody dle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Tato však byla Nejvyšším správním soudem – rozhodnutím č. j. As 134/2016-38 ze dne 24. října 2017 – zamítnuta. Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí vyslovil souhlas se závěry Městského soudu v Praze a argumentací obsaženou v rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 4 As 168/2013-40 ze dne 30. dubna 2014. Dále s odkazem na tento rozsudek konstatoval, že „[...] *právní úprava týkající se zpracování citlivých údajů v podobě profilů DNA vyhovuje minimálním požadavkům pro zákonný podklad pro zásah do práva na ochranu soukromého života, v souladu s rozsudkem ESPL ve věci S. a Marper proti Spojenému království*“.³⁸ Na výše uvedený rozsudek Nejvyšší správní soud odkázal též v souvislosti s ospravedlnitelností zásahu ve formě sběru a uchovávání profilu DNA jako negativního následku spojeného se spácháním protiprávního jednání. V předmětné citaci rozsudku č. j. 4 As 168/2013-40 je rovněž uvedeno, že ND DNA není veřejně přístupná, a proto nehrozí, že by si někdo třetí, mimo orgány činné v trestním řízení, jejím prostřednictvím zjišťoval citlivé informace o subjektech údajů.³⁹

Nejvyšší správní soud, ve shodě s Městským soudem v Praze, rovněž neshledal důvod k předložení návrhu na zrušení § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. ve slovech „*a odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení*“ Ústavnímu soudu, s odůvodněním, že v právě posuzované věci není předmětem posouzení odběr biologických vzorků podle § 65 odst. 1 zákona o policii, ale jejich následné zpracovávání podle § 79 odst. 1 téhož zákona. Návrh týkající se zrušení části ustanovení upravujícího samotný odběr biologických vzorků je tak podle Nejvyššího správního soudu mimoběžný s předmětem řízení.⁴⁰

V dalším řízení v dané věci byl Úřad dle § 78 odst. 5 zákona č. 250/2002 Sb. plně vázán právním názorem Městského soudu v Praze vyjádřeném v rozsudku č. j. 4 A 86/2013-99, který byl následně potvrzen výše uvedeným rozsudkem č. j. 8 As 134/2016-38. Vzhledem k této skutečnosti v rámci opětovného přezkumu rozhodnutí Úřadu v rámci správního soudnictví na základě žaloby Ministerstva vnitra nebylo správními

³⁷ Tamtéž, s. 8–9.

³⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 8 As 134/2016-38 ze dne 24. října 2017 [online]. Bod 31 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2016/0134_8As_1600038_20171103080356_prevedeno.pdf.

³⁹ Tamtéž, bod 30.

⁴⁰ Tamtéž, bod 37.

soudy – Městským soudem v Praze ani Nejvyšším správním soudem (na základě kasační stížnosti Ministerstva vnitra) – shledáno pochybení na straně Úřadu, který svým rozhodnutím č. j. UOOU-00148/13-100 ze dne 20. března 2018 uložil Ministerstvu vnitra pokutu ve výši 240 000 Kč za zpracování profilu DNA šesti osob bez právního důvodu – tedy bez zákonného právního titulu dle § 9 zákona č. 101/2000 Sb. Toto rozhodnutí bylo následně potvrzeno rozhodnutím předsedkyně Úřadu č. j. UOOU-00148/13-107 ze dne 11. května 2018. Nejvyšší správní soud v rámci svého rozhodnutí o kasační stížnosti Ministerstva vnitra výstižně uvedl, že: „*Další zpracování osobních údajů v podobě, v jaké je za zákonné považuje stěžovatel, je však dle názoru Nejvyššího správního soudu neudržitelné. Je tomu tak zejména pro absenci individualizace každého konkrétního případu.*“⁴¹ V této souvislosti je vhodné upozornit též na další konstatování NSS v rámci předmětného rozsudku, a sice že: „*Přestože sám stěžovatel v kasační stížnosti uvedl, že je třeba přihlížet ke kriminální minulosti dané osoby a dalším kritériím, u žádného ze čtyř relevantních případů (odhlédnuto od dvou, u nichž pochybení stěžovatel uznal), tak neučinil.*“⁴²

Dle mého názoru je rozhodovací praxe jednotlivých soudů v rámci celé obecné soustavy soudů (tedy nejen soudů správních) vztahující se ke zpracování DNA pro forenzní účely PČR nejednotná. Správní soudy, byť v rámci odůvodnění svých rozsudků striktně oddělují odběr DNA podle § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. a další zpracování tohoto vzorku dle § 79 téhož zákona, na druhou stranu, jak je patrné zejména z rozsudku č. j. 4 As 168/2013-40, odůvodňují oprávněnost vedení ND DNA právě ustanovením § 65 odst. 1 tohoto zákona. Je zde tedy patrný jistý výkladový rozpor správních soudů při aplikaci práva.

Ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. upravující odběr DNA u kategorií osob zde taxativně uvedených představuje ve vztahu k § 79 odst. 1 tohoto zákona, velmi stroze upravujícího (další) zpracování osobních údajů, včetně zvláštní kategorie osobních údajů, pouze taxativní omezení subjektů, jejichž ND DNA by bylo možné v ND DNA dále zpracovávat (protože při dalším zpracování vzorku DNA logicky nelze jít nad rámec jeho odběru), ovšem pokud by byl pro takovéto zpracování v zákoně č. 273/2008 Sb. dostatečný právní rámec. V ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. však není uvedeno, že odebírané vzorky DNA budou dále zpracovávány v ND DNA, ani že je dalším zpracováváním v ND DNA myšlen účel „budoucí identifikace“. I pokud by tomu tak bylo a tento účel by byl v předmětném ustanovení výslovně zmíněn, naráží tato právní úprava na další nedostatky, neboť je zásadní rozdíl v tom odebírat vzorek DNA (a z něj získat profil DNA) za účelem objasnění konkrétního případu a situací, kdy je takto získaný profil dále zpracováván v ND DNA pro účely budoucího objasňování trestné činnosti. Zatímco v prvním případě je obhajitelný odběr vzorku DNA i osobám obviněným a podezřelým z trestného činu, ve druhém nikoliv, neboť (další) uchovávání profilu DNA (natož jeho uchovávání v ND DNA) u osob pravomocně neodsouzených je v zásadním rozporu se zásadou presumpce nevinny zakotvenou

⁴¹ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 As 164/2019-30 ze dne 2. dubna 2020 [online]. Bod 22 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2019/0164_2As_1900030_20200403131058_20200421130014_prevedeno.pdf.

⁴² Tamtéž, bod 25.

v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.⁴³ Aplikace tohoto přístupu pak fakticky znamená presumování viny. Úřad v této souvislosti v rámci své rozhodovací činnosti též upozornil na skutečnost, že likvidace vzorku DNA dle ustanovení § 65 odst. 5 č. 273/2008 Sb. je vázána na odlišný účel, než je budoucí identifikace.

Rovněž tak spáchání úmyslného trestného činu, resp. výkon trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu nebo obvinění či podezření ze spáchání úmyslného trestného činu jako jediné zákonné kritérium pro odběr vzorku DNA je protiústavní, neboť je v rozporu se zásadou proporcionality, a představuje tak v některých případech závažný zásah do práva na soukromí a ochranu osobních údajů. Ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. totiž *de facto* umožňuje odběr vzorku DNA i osobám obviněným či podezřelým např. z trestného činu pomluvy dle § 184 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Kromě jasně zřejmé neproporcionality zásahu do soukromí těchto osob v souvislosti s charakterem daného trestného činu vyvstává též zásadní otázka faktické využitelnosti profilu DNA těchto osob, stejně jako např. i u trestného činu křivého obvinění dle § 345 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, když při páchání těchto trestných činů vzniká minimální množství biologických stop. Požadavek nezbytnosti je stanoven pouze ve vztahu k dalšímu zpracování vzorku DNA dle § 79 zákona č. 273/2008 Sb., přičemž ani zde není řečeno, že má být zohledňována povaha trestného činu. Stejně tak není toto kritérium uvedeno v ustanovení § 65 odst. 5 zákona č. 273/2008 Sb. upravujícího likvidaci vzorků DNA, kde je další zpracování těchto vzorků rovněž podmíněno opět pouze vágním pojmem nezbytnosti zpracování pro obecné účely PCR.

Vzhledem k výše uvedenému proto, dle mého názoru, snad nejlépe zhodnotil současný stav zpracování profilů DNA v ND DNA Městský soud v Praze ve svém rozsudku č. j. 31C 70/2012-116 ze dne 3. ledna 2013, ve kterém rozhodl, že je Ministerstvo vnitra povinno zlikvidovat srovnávací vzorek DNA žalobce a odstranit profil DNA žalobce z Národní databáze DNA, to vše do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.⁴⁴

Městský soud ve výše uvedeném rozhodnutí konstatoval, že: „*Ani dnes účinným zákonem o Policii České republiky č. 273/2008 Sb. není nakládání se vzorky/profily DNA a jejich uchovávání jakkoli upraveno. Ust. § 65 zák. č. 273/2008 Sb. stanoví obdobným způsobem jako předešlé ust. § 42e zák. č. 283/1991 Sb. podmínky pro odebrání biologických vzorků umožňujících získání informací o genetickém vybavení. V ustanoveních § 79 a násl. zákona o Policii České republiky je pak upraveno zpracování osobních údajů policíí. Stran uchovávání a nakládání s odebranými biologickými vzorky a potažmo pak se vzorky DNA a profily DNA není v těchto obecných ustanoveních uvedeno nic konkrétního stejně tak jako zde není jakkoli zmíněna Národní databáze DNA a pravidla jejího provozu.*“ A dále uvedl, že: „*Veškeré tyto významné okolnosti týkající se dalšího nakládání se vzorky a profily DNA upravuje jen svými interními předpisy policejní prezident, což představuje závažný deficit zákonnosti ve vztahu k nakládání s nosiči natolik*

⁴³ Srov. čl. 40 odst. 2 LPS ČR (Listina základních práv a svobod. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>).

⁴⁴ Pozn.: Bez ohledu na skutečnost, že tento rozsudek byl následně zrušen Vrchním soudem v Praze, usnesením ze dne 12. ledna 2016, sp. zn. 3 Co 135/2013, resp. jeho výrokem I., neboť se tak stalo z důvodu tímto soudem konstatované věcné nepřislušnosti Městského soudu v Praze, kdy Vrchní soud rozhodl, že věcně příslušný je Obvodní soud pro Prahu 7, kterému byla věc postoupena.

intimních údajů/informací, jakými vzorky a profily DNA jsou (na rozdíl např. od daktyloskopických otisků). Tím, že úprava této problematiky je fakticky svěřena do rukou policie, dochází k zásadnímu a volenými orgány nekontrolovanému vychýlení rovnováhy ve prospěch jednoho společenského zájmu (na zajištění bezpečnosti) na úkor druhého (na zachování soukromí), což je v demokratické společnosti nepřijatelné. Posouzení, do jaké míry je možné omezit soukromí ve prospěch bezpečnosti, je nutno (nejde-li o výjimečnou ad hoc situaci vyžadující si okamžité řešení) přenechat výhradně zákonodárcům a nikoli policejním důstojníkům.“

V daném případě tak Městský soud v Praze naprosto výstižně uzavřel, že Ministerstvo vnitra „*schrání a nakládá s vzorkem DNA v minulosti odebraným žalobci a s profilem DNA z tohoto vzorku vytvořeným v rozporu s mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána (Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod), v rozporu s Listinou základních práv a svobod a potažmo v rozporu s příslušnými ustanoveními občanského zákoníku vztahujícími se k ochraně osobnosti*“.

Jako každé jiné zpracování osobních údajů musí mít i zpracování profilů DNA v ND DNA svůj přesně stanovený účel, dostatečně vymezený v zákoně, nejlépe v zákoně č. 273/2008 Sb., tím spíše, že se jedná o zpracování velmi specifické kategorie zvláštních osobních údajů. Tento účel nelze dovozovat z neurčitých pojmů „budoucí identifikace“ a „nezbytnost pro plnění úkolů policie“ uvedených v ustanoveních § 65 a § 79 zákona č. 273/2008 Sb. (jejichž provázanost právní soudy uznávají a popírají zároveň...). Proto se, na rozdíl od Nejvyššího správního soudu, tedy nedomnívám, že „[...] *právní úprava zákona o policii týkající se zpracovávání citlivých údajů v intencích nyní řešeného případu vyhovuje minimálním požadavkům na zákonný podklad zásahu do práva na ochranu soukromého života, jak je ve své judikatuře formuloval Evropský soud pro lidská práva i Ústavní soud*“.⁴⁵ Naopak zcela souhlasím s názorem Městského soudu v Praze vysloveným ve výše citovaném rozsudku č. j. 31C 70/2012-116 ze dne 3. ledna 2013.

Dokladem nedostatečnosti současné právní úpravy zpracování DNA pro forenzní účely PČR je ostatně i fakt, že si správní soudy nevystačí s pouhou aplikací doslovného znění obou předmětných ustanovení bez vlastního výkladu pojmu nezbytnost v návaznosti na další zpracování profilů DNA v ND DNA, čímž fakticky supluje úlohu zákonodárce, přičemž však zásadní legislativní nedostatky (ne)právní úpravy ND DNA spočívající v regulaci základních otázek spojených se zpracováváním profilu DNA v této databázi pouhými interními dokumenty policejního prezidenta vykrýt nemohou. Městský soud v Praze v této souvislosti konstatoval (s poukázáním na návrh Městského soudu v Praze č. j. 10 A 150/2015-116 ze dne 16. ledna 2018 – věc sp. zn. Pl. ÚS 7/18 viz dále), že: „*Vyvstává zde i otázka ústavnosti ustanovení, jež ukládá Policii zničit předmětné informace, nejsou-li nezbytné k provádění úkonů Policie. Jak totiž vyplývá z návrhu na zrušení části zákona, v němž je vedeno výše zmíněné řízení u Ústavního soudu, ustanovení § 65 odst. 5 zákona o Policii postrádá maximální dobu, po kterou lze údaje v evidenci uchovávat.*“⁴⁶

⁴⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 8 As 134/2016-44 ze dne 24. října 2017.

⁴⁶ Srov. rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 3A 182/2016-57 ze dne 23. listopadu 2018 [online]. Bod 48 [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: http://www.nssoud.cz/files/EVIDENCNI_LIST/2016/3A_182_2016_anon_20190201131806_prevezeno.pdf.

Domnívám se, že jak pro odběr vzorku DNA, tak pro jeho další zpracování v ND DNA je nutné zákonem vymezit, k jaké trestné činnosti se budou tato zpracování zvláštní kategorie osobních údajů vztahovat, a to prostřednictvím typologického vymezení trestné činnosti. Kritérium spáchání jediného úmyslného činu, a to jakékoliv závažnosti, jako jediného zákonného důvodu pro doživotní vedení údajů v ND DNA, korigovaného pouze podmínkou nezbytnosti dle § 79 zákona č. 273/2008 Sb., je zcela určitě nesprávné a nezákonné. Vždy však bude v rámci přesně stanoveného zákonného rámce nutné konkrétní posouzení specifických okolností každého jednotlivého případu, jak ostatně judikoval i Městský soud v Praze,⁴⁷ což dále rozvedl tak, že „[...] je třeba si uvědomit všechny související okolnosti, jako je věk pachatele, okolnosti spáchání trestného činu apod. Pro posouzení, zda je nezbytné další uchovávání osobních údajů pro účely budoucí identifikace pachatelů trestných činů, je tak nutné postupovat předvídatelně, avšak s důsledným posouzením všech relevantních okolností každého jednotlivého případu.“⁴⁸

Městský soud v Praze v této souvislosti při posuzování oprávněnosti zpracování profilu DNA recidivujícího pachatele úmyslné činnosti v ND DNA tak vzal vedle charakteru spáchaných trestných činů z hlediska jejich závažnosti též v potaz časové hledisko. Jedná se o dobu, která uběhla od spáchání předmětné trestné činnosti, a dobu od zahlazení odsouzení, po kterou vedla tato osoba řádný život a nebyla pravomocně odsouzena pro jiný trestný čin, ať již úmyslný, či nedbalostní, a tedy se osvědčila.⁴⁹ S tímto názorem Městského soudu v Praze plně souhlasím.

Jako velmi pozitivní počín shledávám, že Městský soud v Praze podal v souvislosti s řízením sp. zn. 10 A 150/2015 týkajícím se projednání žaloby proti nezákonnému zásahu PČR dne 16. ledna 2018 k Ústavnímu soudu návrh na zrušení ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. ve slovech „a odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení“ a rovněž na zrušení celého ustanovení velmi vážně formulovaného ustanovení § 65 odst. 5 zákona č. 273/2008 Sb.⁵⁰ pro rozpor s ústavním pořádkem. Žalobce nebyl ke dni předložení návrhu Ústavnímu soudu v dané trestní věci pravomocně odsouzen.

Ústavní soud, jehož závěry jsou odbornou veřejností očekávány, v předmětné věci dosud nerozhodl.

⁴⁷ Tamtéž, bod 25.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž, bod 38.

⁵⁰ Srov. Projednávaná plenární věc sp. zn. Pl. ÚS 7/18, týkající se návrhu Městského soudu v Praze č. j. 10 A 150/2015-116 ze dne 16. 1. 2018: návrh na zrušení ustanovení § 65 odst. 1 ve slovech „a odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení“ a § 65 odst. 5 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. In: *Ústavní soud* [online]. [cit. 2021-10-03]. Dostupné na: https://www.usoud.cz/projednavane-plenarni-veci?tx_odroom%5Bdetail%5D=2577&cHash=02057eae71001a7e70903c3162b3f864.

ZÁVĚR

Závěrem je vhodné zdůraznit, že zákonodárce by měl vždy dbát na to, aby právní úprava splňovala požadavky na ni kladené, a to jak evropskými předpisy, tak ústavním pořádkem ČR, zejména pak musí být tato úprava konformní s Listinou základních práv a svobod. V žádném případě proto nelze omezovat základní lidská práva jinak než obecně závazným právním předpisem se silou zákona, natož neveřejnými interními pokyny a rozkazy policejního prezidenta tak, aby se s nimi nemohla veřejnost, jejíž základních práv se předmětná úprava dotýká, seznámit. Velmi znepokojující je fakt, že tento stav trvá v ČR již bezmála 20 let, od doby uvedení ND DNA do provozu v roce 2002. Smyslem článku proto bylo zejména znovu upozornit na tento velký právní deficit v kontextu ochrany osobních údajů.

Ochrana osobních údajů vyžaduje naplnění jejích stěžejních zásad, a to zásady zákonnosti, korektnosti a transparentnosti, což znamená, že správce osobních údajů musí zpracovávat osobní údaje na základě nejméně jednoho právního důvodu a vůči subjektu údajů korektně a transparentně. Jak již bylo uvedeno výše v článku, současná regulace zpracování DNA pro forenzní účely PČR tyto zásady nenaplnňuje.

Jakákoli právní úprava věcně zasahující do více oblastí právních vztahů by též měla být formulována v souladu s principem proporcionality. V případě zpracování DNA pro forenzní účely PČR je proto nutné vyvážit zájem PČR a široké veřejnosti na objasňování trestné činnosti s právem každého na ochranu soukromí, zejména na ochranu osobních údajů tak, aby se dodržel princip proporcionality, dle kterého zásah do osobnostních práv musí být vždy nezbytný a v přiměřeném poměru k závažnosti spáchaného trestného činu či obvinění z něj.

Databáze DNA jsou bezesporu užitečným nástrojem pro odhalování a usvědčování pachatelů trestné činnosti. Zároveň je však třeba, aby získávání a uchovávání citlivých osobních údajů (resp. zvláštní kategorie osobních údajů) v nich vložených bylo založeno na dostatečně určitém právním základě. Pokud tomu tak není, mělo by dojít k nápravě tohoto závažného stavu.

Na úplný závěr je nutné konstatovat, že v článku zmíněné závažné nedostatky převážně (ne)právní úpravy zpracování DNA pro forenzní účely PČR by však v žádném případě neměly vést k popírání smyslu ukládání vzorků DNA do ND DNA u osob, u kterých je tento postup s ohledem na jimi páchanou trestnou činnost (včetně způsobu páchání této činnosti) a s ohledem na jejich osobnost žádoucí, ani ke zpochybňování činnosti PČR a popírání jejích nesporných zásluh při odhalování trestné činnosti.

Mgr. Kateřina Lipanová
Úřad pro ochranu osobních údajů, Praha
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
Katerina.Lipanova@uoou.cz